

II.

Dne 31. ledna 1905 podala vláda poslanecké sněmovně novou předlohu zákona na změnu a doplnění řádu živnostenského (č. 2141 příloh k stenograf. protokolům poslanecké sněmovny o XVII. zasedání 1905).

Osnova tato byla v podstatě jen v některých směrech opraveným a doplněným návrhem reformy řádu živn., který 8. srpna 1901 obchodním komorám a politickým úřadům zemským i průmyslové a pracovní radě k dobrozdání byl podán a kterému opět byla částečně podkladem vládní předloha Badeniovská z 20. prosince 1895, z níž byly v roce 1901. vynechány předpisy o dělnické ochraně.

Od vládní předlohy z roku 1895. — osnova z 8. srpna 1901 nebyla parlamentu ani předložena — odlišovalo ji neprospěšně, že „vysvětlující poznámky“ (důvody) byly k ní vydány teprve později, že nebylo ani v textu jednotlivých paragrafů a odstavců — jak jest pravidlem — zvláštním tiskem vyznačeno to, co má býti proti dosavadnímu stavu právnímu přidáno nebo změněno.

Po stránce materiální bylo lze vytýkati osnově, že neupravuje pouze látku, zákonodárstvím posud netknutou, ani nereformuje s druhé strany soustavně a jednotně celý řád živnostenský, nýbrž mění opět jen novelárně všechny větší živnostenské zákony předchozí,

tak že se jí nyní již nepřehlednost živnostenskoprávních předpisů jen ještě zvětšuje, dále že jen málo odstavců jest v nové osnově upraveno souvisle a pronikavě a konečně že ponechává se v ní příliš mnoho místa nařízením prováděcím, jimiž se má předpisům jejím dostatí teprve obsahu.

Vládní osnova nedošla také právě příznivého přijetí. Sjezd českého řemeslnictva a živnostnictva v Praze dne 23. dubna 1905 i manifestační sjezd českého živnostnictva z Moravy a Slezska v Přerově dne 24. dubna 1905 prohlásily, že živnostnictvo touto vládní osnovou nikterak není uspokojeno, jelikož dávným naléhavým tužbám živnostnictva — zavedení průkazu způsobilosti i pro tovární podniky, výrobky řemeslnické zhotovující, a pro živnosti hostinské, zavedení zkoušky mistrovské a obligatorních svazů společenstevních — ani z daleka nepřichází vstříc, podobně vyslovovalo se ve svých orgánech vzhledem k jiným zase ustanovením vládní předlohy obchodnictvo, toužící rovněž po průkazu způsobilosti a bránící se s druhé strany proti obmezením § 38 i proti koncesování obchodu s lahvovým pivem, a konečně dělnictvo protestovalo proti tomu, že ve vládní osnově nebylo ani v nejmenším přihlédnuto k ochraně zejména práce ženské a dětské, k lepší ochraně života a zdraví dělníků v dílnách maloživnostenských, ke stanovení maximální pracovní doby v obchodech a maloživnostech, ani ke zkrácení pracovní doby v podnicích továrních, k rozšíření kompetence hromad pomocnických a pod.

Všeobecně bylo též vytýkáno, že osnova nepokouší se o soustředění veškerých předpisů živnostensko-právních v jediný zákon živnostenský, že podáním jejím nešlo prý vládě upřímně o prospěch živnostnictva, nýbrž jen o to, aby různé kruhy interesentů byly navzájem proti sobě rozeštvány — ba nechybělo ani posuzovatelů

mezi předáky živnostnictva samými, že lépe — než celá osnova reformní — prospěla by živnostnictvu úprava celní, zlepšení působnosti konsulátů, přírknutí erárních dodávek maloživnostníkům, a reklamováno druhdy jednak živnostenské zákonodárství zemím, jednak povinné pojištění živnostnictva na případ stáří a invalidity za přispění státu, země a obcí.

Vláda ústy tehdejšího ministra obchodu bar. Calla dne 28. února 1905 při prvním čtení této předlohy v poslanecké sněmovně uváděla především důvody, ze kterých nenavrhuje úplně novou kodifikaci našeho práva živnostenského a spokojuje se opět pouhou novelou. Methoda noveliční dovoluje prý další vybudování každého jednotlivého z oněch tří velkých oborů, jež upravuje náš řád živnostenský — politiky maloživnostenské, (velko) průmyslové a sociální — aniž by současně revidována býti musila ostatní látka, která vůbec nebo alespoň dosud reformy nepotřebuje. Právě pak v oboru maloživnostenském snaží prý se zákonodárství o soustavný znenáhly postup v souhlase s pokrokem organizace živnostenské, s technickým, kulturním a hospodářským zdokonalováním našeho živnostnictva a není prý zde tudíž ještě oné ustálenosti, která jest nezbytným předpokladem základní všeobecné nové kodifikace i pouhého práva řemeslnického. Má tedy předložená osnova ráz maloživnostenský, neupravujíc ani na př. provozovny živnostenské, ani dělnickou ochranu a pod.

Co pak se týče směru svého v oboru politiky maloživnostenské, je osnova pokračováním na dráze zahájené — prý úspěšně — novelami z let 1883 a 1897, je — dle rčení důvodů — »pokusem, opatřeními zákonodárnými podporovati a účinně pěstiti organizační snahy živností a zároveň vyhověti odůvodněným požadavkům, k vnitřnímu uchlánkování řemesla a výchově způ-

sobilého dorostu směřujícím«, ovšem aniž by se tím prý do pozadí stavěly nebo dokonce porušovaly životní zájmy jiných činitelů pro hospodářské prospívání státu vysoce důležitých.

Mohla by se tedy tendence dnešní živnostenské politiky vládní charakterisovati tak, že vláda — pokud se věc nedotýká velkopřumyslu — jest ochotna k dalším koncesím nynějšímu hnutí živnostnickému, pokládajíc úpravu poměrů uvnitř maloživnostnictva za věc především jeho samého se dotýkající.

Základní hlediska byla tedy prohloubení a upevnění obligatorně společenstevní organizace živnostnictva a racionelní zdokonalení průkazu způsobilosti. V tomto směru zavedením povinné učednické zkoušky při živnostech řemeslnických, zостřením předpisů o držení učňů a návštěvě škol pokračovacích, o udílení dispensí a náhradě průkazu způsobilosti vysvědčením denních škol průmyslových; v tomto směru podporou tvoření společenstev odborných a svazů společenstevních i sekcí odborných, rozšířením účelů společenstevních v oboru hospodářském a humanitním, udělením práva rekursního atd.

Konečně — nehledíc k jiným opatřením, jež navrhuji se dle zkušeností nabytých při vykonávání předpisů živnostenskoprávních — „zvláštní ochranu“ chtěla osnova poskytnouti oněm kategoriím živnostenským, které „přes vážnou námahu o zlepšení svého postavení nepřízní poměrů zvláště těžce trpí“, jako živnosti hostinské a výčepnické, kominictví a řemeslnické oděvnictví.

První čtení vládní předlohy o reformě živnostenského řádu počalo v poslanecké sněmovně dne 23. února 1905. Rečnický zápas mezi poslanci točil se hlavně o zостření průkazu způsobilosti řemeslnické a utužení

organisace společenstevní. Liberálové, velkopřumyslníci, socialní demokraté byli proti všem zásadním bodům reformy, zástupci středostavovské politiky — také na české straně — kladli naopak ještě požadavky další, s předlohou dílem ani nesouvisící.

Dne 11. března bylo první čtení živnostenské novely v poslanecké sněmovně skončeno a předloha přikázána 48člennému živnostenskému výboru, který však — když předběžné porady subkomitétu od něho zvoleného ani po uplynutí tří měsíců neměly valného výsledku — konečně pod rostoucím tlakem veřejného mínění živnostnického svojí zprávou ze dne 27. června 1905 (č. 2396 příl. stenogr. protokol.) vzhledem prý k objemnosti vládní osnovy a krátké době, do konce zákonodárského období zbývající, navrhl, aby ku projednání předlohy vládní byl dosazen ve smyslu § 11. zákona z 30. července 1867 č. 104 ř. z. 18členný výbor, kterýž by zasedal i po dobu prázdnin parlamentních. K pilnému návrhu posl. Plačka byl ve schůzi poslanecké sněmovny ze dne 4. července přes odpor zejména Elderschův, který vinil živnostenský výbor z nečinnosti, i přes upozorňování ministra Calla, aby urychlené projednávání nebylo na újmu jeho důkladnosti, usneseno, aby živnostenský výbor prohlášen byl za permanentní, by tak předloha za letní prázdně parlamentní výborem projednána a v podzimním zasedání sněmovně ke druhému čtení předložena býti mohla. K usnesení tomuto přistoupila dne 7. července i sněmovna panská a 8. července byl 18členný permanentní výbor živnostenský poslaneckou sněmovnou zvolen.

Z poslanců českých do výboru zvoleni Karbus, Kratochvíl, Kulp, Sajfrit, Dr. Stojan.

První meritorní schůzi konal permanentní výbor dne 17. července. Za vládu prohlásil odborový přednost Dr. Hasenöhrl, že vláda nečiní námitek, bu-

dou-li v revisi pojata ustanovení živn. řádu s vládní předlohou úzce spřízněná; budou-li pak na vládní předloze předsevzaty změny nebo doplňky v otázkách zásadně důležitých, že si ovšem vláda vyhrazuje zaujmouti konečné stanovisko teprve při druhém čtení osnovy.*)

Také dne 18. července točila se generální debata především kolem otázky, má-li se jednání výboru obmeziti na vládní předlohu, či rozšířiti na celý řád živnostenský. Když několik řečníků projevilo, že by bylo potřebí pronikavé reformy celého řádu živnostenského, při nejmenším pak reformy četných jeho ustanovení, vládní osnovou nedotčených, prohlásil 18. července Dr. Hasenöhr, že vláda nechce z porad vylučovati nic, co je v souvislosti s úpravou poměrů živnostenských, vyjímajíc jen otázky dělnické ochrany a schvalování provozoven, načež přijata vládní předloha za podklad debaty speciální.

Referáty rozděleny byly ve schůzi dne 18. července takto: obecná ustanovení (§ 1—13) posl. Kulp; průkaz způsobilosti (§ 14—14f) posl. Schneider a Pacher; koncesní živnosti (§ 15—24) posl. Doboszyński, Sajfert a Stojan; rozsah a vykonávání práv živnostenských (§ 36—61) posl. Kratochvíl a Bendel; uřednictví a živnostenské vyučování (§ 75 a, 97—104 e) posl. Böheim a Hueber; společenstva (105—130 m) posl. Foerg a Hauck; společenstevní dobročinná zařízení, prostředkování práce, postavení pomocníků ve společenstvech (§ 105—130 m) posl. Stojan a Karbus; přestupky a

*) Odb. rada Dr. ryt. Fries kladl důraz na přání vlády, prohloubiti porozumění politických úřadů pro potřeby živnostnictva a zjednatí co možná vřelý kontakt mezi politickou správou a kruhy živnostenskými, žádal však, aby se při usnášení hledělo k proveditelnosti nových usnesení a velké rozmanitosti poměrů v jednotlivých zemích.

tresty, úřady a řízení (§ 131—152) posl. ryt. Malachowski.

Dne 14. září 1905 zakončil stálý výbor živnostenský své práce. V krátké tedy době od polou července do polou září výbor projednal v prvním čtení celý řád živnostenský. Vzav za podklad vládní předlohu, neomezil se na ni, měnil i v předpisech, kterých se nedotýkala, a provedl dalekosáhlé další změny a doplňky. Vláda uveřejnila usnesení jeho přehledně spolu s dnešním platným textem řádu živnostenského a s ustanoveními vládní předlohy, vydala pak kromě toho přehled dobrozdání a návrhů, které podaly obchodní komory, společenstevní svazy, odborné spolky a úřady k referentské osnově vládní z roku 1901.

Chceme podati soustavný přehled důležitějších změn, které naproti platnému živnostenskému řádu navrhovala jednak vládní předloha, jednak stálý výbor živnostenský, i s důvody, které pro tyto změny ve vládních vysvětlivkách a v jednání výborovém byly uváděny, a připojiti k tomu druhdy i své poznámky vlastní, pokud stanovisko naše nebylo již s dostatek vyloženo v dřívějším spisku, jehož jest toto pojednání doplňkem.*)

*) O vývoji živnostenského zákonodárství v Rakousku a o cílech reformy živnostenské. Dle přednášky na informačním kursu pro funkcionáře živnostenských společenstev v Praze 1904 napsal JUDr. Josef Gruber, sekret. náměstek obchodní a živnostenské komory v Praze. Sbírky živnostenských přednášek, kterou vydává obchodní a živnostenská komora v Praze, čís. II. V Praze 1904. — Zprávy o jednání výborovém čerpali jsme z úřední »Wiener Zeitung« a dletem z denních a odborných listů; pro stanovisko kruhů živnostnických a obchodnických byly nám pramenem stavovské listy »Zpravodaj« v Prostějově, »Český Lloyd« a »Český Řemeslník« v Praze, »Obchodní Obzor« v Brně, »Akademie« v Praze, kromě toho jednání sjezdů řemeslnických a obchodnických i schůzí dělnických. Překlady vládní osnovy novely k řádu živnostenskému vydali Tomáš Rebec a Vít Pavlík.